

ЕРГЕНСКИЯТ ДАНЪК В ИСТОРИЧЕСКИ ПЛАН И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ВЪВЕЖДАНЕТО МУ В СЪВРЕМИЕТО

Марина Цветанова¹

Резюме: Статията разглежда установяването на ергенския данък, историческото му развитие по време на действието на четирите български конституции. Изследват се проблемите на законодателния процес, както и тези на съобразяването на ергенския данък с конституционните и данъчни разпоредби, с принципите и цели-

те на данъчното облагане, основните права и конституционни принципи. Обсъжда се възможността за установяването му в съвременното.

Ключовидуми: ергенски данък, противоконституционност, законоустановеност на данъците, принципи на данъчното облагане, принцип на пропорционалност

Данъчното облагане е предмет на обсъждане при всяка смяна на държавното управление, политическа, финансова или ценностна криза. През годините след преминаването към пропорционалната данъчна система, все по-често се повдига въпросът за семейното подоходно облагане² и се изявява желанието за въвеждане на познатия от миналото ергенски данък. Мнения, подкрепящи подобна инициатива, могат да бъдат намерени в интервюта на учени, между които акад. Григор Велев и проф. Петър Иванов³, които са отразени също в проекта на Българската академия на науките и изкуствата – Българска национална доктрина от 2014 г.⁴, както и в статии на известни журналисти⁵ и изказвания на политически

¹ Студент в 5. курс, магистърска програма „Право“, Нов български университет, ел. поща: marina.tsvetanova@yahoo.de

² Всички без ГЕРБ обещаваат необлагаем минимум (2021). *Mediapool.bg* [онлайн], 15.03. [прегледан на 03.04.2022]. Достъпен на: <https://www.mediapool.bg/vsichki-bez-gerb-obeshtavat-neobлагаем-minimum-news319409.html>; БСП настоява за семейно подоходно облагане (2021). *Дума* [онлайн], 24.02. [прегледан на 03.04.2022]. Достъпен на: <https://duma.bg/bsp-nastoyava-za-semeyno-podohodno-oblagane-n233136>.

³ Акад. Григор Велев: Трябва да въведем ергенски данък, за да има по-малко „самотни“ майки (2014). *Флагман* [онлайн], 25.12. [прегледан на 03.04.2022]. Достъпен на: <https://www.flagman.bg/article/73284>; Професор: Ергенският данък ще спре източването от „самотни“ майки (2015). *Петел* [онлайн], 16.03. [прегледан на 03.04.2022]. Достъпен на: https://petel.bg/Profesor--Ergenskiyat-danak-shhe-spre-iztochvaneto-ot-samotni-mayki__104834.

⁴ Проект на Българска национална доктрина ще бъде внесен в Народното събрание. *Българска академия на науките и изкуствата* [онлайн] [прегледан на 03.04.2022]. Достъпен на: <https://www.basa.bg/index.php/260-2015-01-08-15-44-40>.

⁵ Найденов, В. (2015). Върнете ергенския данък! *24 часа* [онлайн], 10.11 [прегледан на 03.04.2022]. Достъпен на: <https://www.24chasa.bg/mnenia/article/5102453>; Найденов, В. (2021). 03.03.2019: Без ергенски данък България умира. *168 часа* [онлайн], 31.01. [прегледан на 03.04.2022]. Достъпен на: <https://www.168chasa.bg/article/9465634>.

личности. Идеята за въвеждане на ергенския данък в съвременната ни данъчна система се защитава с довода, че този данък е подходяща мярка за справяне с демографската криза. Независимо от твърденията трябва да се направи преценка от правна гледна точка възможно ли е въвеждането на такъв вид данък, това целесъобразна и пропорционална мярка ли е и има ли алтернатива за постигане на желаните резултати.

На първо място следва да се изясни какво представлява ергенският данък, как е въведен и какво е било историческото му развитие.

Някаква форма на ергенски данък се въвежда с новия Закон за народното просвещение, в сила от 1909 г., с който е изменен Законът за народното просвещение, обнародван през 1891 г. „С цел да се подпомогне издръжката на основните училища съгласно чл. 106 всяка община се задължава да основе училищен фонд, който се образува от: приходите на недвижимите имоти и капитали, които притежават училищата; приходите на недвижимите държавни имоти, които държавата би отпуснала на училището; приходите от обработени земи от мерите или от общинските гори; приходите от пасища, лодки, каменоломни и други имоти, определени за училищата; регламентирани в закона глоби; определените в съответните закони данъци, такси и глоби в полза на училищните фондове; частни подаръци и завещания; излишъците от училищните бюджети; налог върху неженените младежи от 30 г. нагоре по 10 лв. годишно“⁶. През 1912 г. със Закона за изменение на закона за народното просвещение данъкът е премахнат.

През 1920 г. е приет Закон за данък върху общия доход, според който населението се разделя на 18 групи с данъчна ставка между 2 и 35%, и се въвежда методът на върхнина, т.е. неженените мъже между 30 и 50 г. се облагат допълнително с 10% данък⁷. Отменен е през 1925 г. с промените в прякото облагане, направени със Закон за данъка върху приходите на лицата и дружествата.

През 1951 г. с Указ за насърчение на раждаемостта и многодетството, като прилагането му се конкретизира от Правилник за прилагане на Указа за насърчение на раждаемостта и многодетството, които претърпяват няколко изменения, се установява отново ергенският данък⁸. Задължени лица са били всички български и чужди граждани, които се намират на територията на Републиката, на възраст между 21 и 45 г. за жените и 21 и 50 г. за мъжете, които са неженени, неомъжени, овдовели, семейни или разведени без деца⁹. При раждане или осиновяване на деца данъкът се прекратява от деня на раждането или осиновяването, а в останалите случаи, както примерно при навършване на възрастта, от началото на месеца, следващ този, в който са отпаднали предпоставките за облагане¹⁰.

Освободени от облагане са били семейните до една година от сключването на брак и до две години от смъртта на дете; лицата, които имат деца, загинали в Отечествена война или борбата срещу фашизма, или като бригадири, трудоваци и войници; учащите във висши и средни учебни заведения до навършване на 25 г., при условие че нямат доходи и при

⁶ Питекова, Р., Е. Еничарова, В. Баничанска, П. Петров (2012). Управление на финансите на училището в условията на делегиран бюджет. В: *Годишник на Софийския университет „Св. Климент Охридски“*, Факултет по педагогика, Книга „Педагогика“ [онлайн], Т. 105, 119 [прегледан на 03.04.2022]. Достъпен на: https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/content/download/95228/726812/version/1/file/GSU_Pedagogika+t_105.pdf.

⁷ Вж. *Министерство на финансите* „Хроника“ [онлайн] [прегледан на 03.04.2022]. Достъпен на: <https://www.minfin.bg/bg/230>.

⁸ Ангелов, А. (1960). *Финансово право на Народна република България*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 314–315.

⁹ Пак там, 315.

¹⁰ Пак там.

същите условия, както учащите, се освобождават войниците и трудоваците, отбиващи редовната си служба; инвалидите от войните или борбата срещу фашизма, трудовите инвалиди със загубена работоспособност над 50% и лицата с физически и умствени недостатъци, неспособни да изкарат прехраната си с личен труд, както и слепите¹¹.

Целта на ергенския данък е била да обхване „по-голямата стопанска мощ, която имат платците по него“¹². На облагане са подлежали доходите на физическите лица по Закона за данъка върху общия доход, като данъкът е бил пропорционален в размер на 5% от облагаемия доход, като лицата, платци на данъка, които са от градското население, са били длъжни да подават декларация дори и когато не са плащали данък общ доход, а в селата облагането се е извършвало по служебни списъци¹³.

С Постановление № 61 на Министерския съвет от 28.12.1967 г. за насърчаване на раждаемостта в частта „Материално подпомагане“ се въвежда увеличение на ергенския данък. Чл. 7 гласи, че размерът на данъка за неомъжените и неженените над 30-годишна възраст, както и за семейните без деца след 5-годишен брак, се увеличава от 5 на 10%.

Промени в данъка с Указ за насърчаване на раждаемостта от 23.02.1968 г. не се въвеждат. Кръгът на субектите на облагане остава същият, а размерът за съответните възрастови групи е такъв, какъвто е предвиден в Постановлението на МС от 1967 г. В указа от 1968 г. се предвижда приемане на правилник за прилагането му. По отношение на този данък и след Указа от 1968 г. се защитава мнение, че данъчното облагане с този вид данък има за цел да стимулира раждаемостта сред субектите на облагане, и идеята на законодателя е насърчаване на раждаемостта, ако трябва и с такива мерки като изземване на част от техния доход, защото очевидно по-големите доходи на тези лица са основание за облагането им¹⁴. Като обект на облагане са били изключени необлагаемите с данък общ доход доходи.

През април 1968 г. в „Държавен вестник“¹⁵ е обнародван Правилник за прилагане на Указа за насърчаване на раждаемостта, издаден от Министерството на икономиката и планирането, Министерството на народното здраве и социалните грижи, Министерството на културата, науката и просветата. С чл. 35 и следващите условия за облагане се изменят. Данъкът се определя върху доходите, облагаеми с данък върху общия доход, без да се изключват необлагаемите доходи. Данъкът се начислява в размер 5% за лицата от 21 до 30 навършени години, 10 % за лицата от 30 до 35 навършени години и 15% за лицата над тази възраст. Данъкът се събира до навършване на 45 години от жените и на 50 години от мъжете. Освобождават се от данък: семейните – до 3 години от сключването на брака; родителите, чиито деца са починали или са мъртвородени; слепите, глухите и лицата с установена група инвалидност или установена стерилност. Ако тези лица са семейни, освобождават се от данък и двамата съпрузи. Съпругът неродител се освобождава и в случаите, когато не е осиновил детето на другия съпруг, на когото е възложено упражняването на родителските права, при условие че се грижи за това дете, то живее в семейството и не е навършило 18 години към датата на сключване на брака. Слепотата, глухотата, инвалидността и стерилността се доказват с експертни решения от съответните комисии. Всяко едно от условията за облагане, било то навършване на определена възраст за въвеждане на по-висок данък или някое от другите условия, е подлежало на деклариране. Неподадите своевременно декларация са дължали 0,05% лихва за всеки просрочен ден. За първи път след въвеждането

¹¹ Пак там.

¹² Пак там.

¹³ Пак там.

¹⁴ Кучев, С. (1977). *Финансово право на Народна република България*. София: Наука и изкуство, 280.

¹⁵ ДВ, бр. 30 от 16.04.1968 г.

на този данък, въпреки увеличаването на размера му и намаляването на годините на сключен брак без деца, в които семейните двойки са освободени от облагане – от 5 на 3 г., с Правилника се приема облекчение за хората, които не могат да имат деца по медицински причини, като те са освободени от облагане.

Както е описано по-горе, последното въвеждане на ергенски данък се прави с чл. 7 на Указа за насърчаване на раждаемостта от 1968 г. Правилникът за прилагане на Указа за насърчаване на раждаемостта, с който се изменят част от условията, се издава на основание чл. 11 от Указа. Чл. 7 до 10 са отменени с изменение на Указа, обнародвано в ДВ, бр. 30 от 1990 г. Правилникът от своя страна е изменен последно през 1989 г. и е отменен с ДВ, бр. 32 от 29 март 2002 г. Правилникът, включително в частта си за ергенския данък, с последното си изменение от 1989 г., остава в този вид до отмяната през 2002 г. Предвид факта, че основанието за облагане, което се намира в нормативен акт от по-висок ранг, отпада през 1990 г., ергенският данък очевидно е трябвало да бъде отменен през 1990 г. Независимо от това, че в Правилника регулацията му остава до 2002 г., този данък не се е събирал след 1990 г. след смяната на политическия режим в страната.

След като се изясни въвеждането и развитието на ергенския данък през годините, трябва да се изследва какъв е той по-конкретно – дали е съответствал на правната уредба и би ли могъл да бъде въведен в съвременето, каквито желаниа се изразяват.

В Търновската конституция от 1879 г. данъчната материя е уредена в чл. 105, ал. 2 по следния начин: „Народното събрание има да обсъжда предложения за държавни займове, за уголемяване, намаляване, или туряне данъци и всекакви берии, а също и за расхвърлянето и за реда на събирането им“. Самото задължение за плащане на данъците е регламентирано в чл. 69, който гласи: „Всекой подданик на Българското Княжество, безъ исклучение, длъженъ е да плаща определените по закона даждия и държавни берии и да носи тегобите“.

В Димитровската конституцията от 1947 г. данъчната уредба се съдържа в чл. 94 – Данъчните задължения на гражданите се разпределят според тяхната стопанска мощ. Тези задължения, както и освобождаването от тях се установяват само със закон. Чл. 16 от своя страна гласи, че Народното събрание е единственият законодателен орган на Народната република България.

В Живковската конституция от 1971 г. с чл. 78 установяването на данъците и определянето на техния размер отново спада към компетенциите на законодателния орган, а именно на Народното събрание. То, според чл. 78, ал. 8, изречение второ, може да възложи на Министерския съвет да определя размера на данъците, но само на тези, които се дължат от държавните организации. Според чл. 64 данъчните задължения на гражданите се определят със закон съобразно техните доходи и имущества.

В Конституцията на Република България от 1991 г., която е действаща и в момента, уредбата, засягаща данъците, се съдържа в чл. 60, според който гражданите са длъжни да плащат данъци и такси, установени със закон, съобразно техните доходи и имущество, както и че данъчни облекчения и утежнения могат да се установяват само със закон. Също чл. 84, т. 3 установява правомощието единствено на Народното събрание да установява данъците и да определя размера на държавните данъци. Според чл. 141, ал. 3 общинският съвет определя размера на местните данъци при условия, по ред и в границите, установени със закон.

От изложеното дотук може да се обобщи, че „във всички досегашни български конституции уреждането на данъчната материя е предоставено изрично, единствено и неизменно на законодателната власт“¹⁶. Това повдига въпроса бил ли е ергенският данък противо-

¹⁶ Симеонова, Г. (2022). *Публични вземания без данъчен характер с произход от Европейския съюз*. София: Издателство на НБУ, 31.

конституционен предвид конституционно установения принцип за законоустановеност на данъците, предвид нормотворческата компетентност на органите и нормативните актове, с които е въвеждан и изменян през годините.

По време на действието на Търновската конституция и двата пъти, когато е въвеждан ергенски данък, това се е случило със закон, приет от Народното събрание, така че от тази гледна точка не произтичат проблеми от конституционно естество.

При последващото му въвеждане през 1951 г. по време на Димитровската конституция е бил въведен с указ. Указът от 1951 г. е на Президиума на Народното събрание и е издаден на основание чл. 35, т. 5 КНРБ във връзка с чл. 4 и чл. 5, буква „б“ от Закона за Президиума на Народното събрание и е одобрен с Решение на сесия на Народното събрание на 01.11.1951 г.¹⁷ с мнозинство и без обсъждане. Това създава два проблема.

На първо място, според чл. 5, буква „б“ от Закона за Президиума на Народното събрание един от елементите на фактическия състав е, че указите във връзка с държавния народностопански план и с държавния бюджет се приемат „в особено важни и бързи случаи“. В случая с Указа за насърчаване на раждаемостта и многодетството е крайно съмнително дали тези предпоставки, които трябва да са кумулативно изпълнени, са налице. Те биха били изпълнени в случай на необходимост от актуализация на бюджета, поемане или отпускане на заеми по определен повод, опрощаване на задължения и подобни, налагащи някаква спешност събития. Насърчаването на раждаемостта и многодетството не изисква спешно решение, така че може да се изчака следващата сесия на Народното събрание. Такова решение не е и реално възможно предвид ограниченията на физиологията и времевите рамки, които тя поставя.

На второ място проблем представлява фактът, че Димитровската конституция изисква данъчните задължения и освобождаването от тях да бъдат установявани само със закон. Също изрично е регламентирано, че единствен законодателен орган е Народното събрание. Данъкът се въвежда с указ на Президиума на Народното събрание, т.е. с подзаконов нормативен акт и не от законодателен орган. Някои автори приемат, че въпреки че Президиумът няма всички правомощия на Народното събрание, той го замества, тъй като парламентът по времето на тоталитарната държава е с фасадна функция¹⁸. Този аргумент може да бъде подкрепен с мотивите за приемането на второ четене на чл. 19 КНРБ от 1947 г., където редовните сесии на Народното събрание са определени като „безплодна заседателщина“¹⁹. Това мнение трудно би могло да бъде споделено. Президиумът осъществява някои правомощия на Народното събрание, но не може да го замества, защото не притежава всичките му правомощия²⁰. Ако законодателят в лицето на Великото народно събрание е желал пълно заместване на Народното събрание от Президиума, е можел да го предвиди в Конституцията, предвид че тази нейна част е била обсъждана на сесиите и мотивирана при гласуването и на второ четене. Освен това при обсъждането на проекта на Конституцията, видно от стенографските дневници, изглежда мотивиран стремежът властта да е на народа, като Народното събрание не може да делегира правомощията си или поне не го е направило в случая с данъчната уредба. В допълнение може да се каже, че ролята на Президиума е била на колективен държавен глава предвид правомощията и функциите²¹, а държавният глава не е зако-

¹⁷ Стенографски дневник, 1 НС, IV РС, 1 З., 01.11.1951 г.

¹⁸ Михайлова, Е. (2016). *Тоталитарната държава и право в България 1944–1989 г.* София: Издателство на НБУ, 123.

¹⁹ Стенографски дневници, ВНС, 122 З., 29.11.1947 г., с. 745.

²⁰ Спасов, Б. Указите на Президиума на Народното събрание, 23, в: Михайлова, Е. *Тоталитарната...*, 123.

²¹ Михайлова, Е. (2016). *Ролята на държавния глава в законодателния процес. Преглед на българските*

нодателен орган според Конституцията. Възприемането, толерирането, оправдаването или всякакъв друг вид обяснение на този много сериозен проблем, който представлява подмяна на властта, на законодателния орган и нарушаване на правовия ред, е пример за оправдаване на, несправяне със и проява на търпимост към правния произвол и неграмотността, както и липса на желание за справяне с вредните последици, които произтичат от това, в интерес на управлението и администрацията, каквито примери продължават да изобилстват и в съвременното, при все че Република България е правова и демократична държава²².

Без коментар е останал както на първо, така и на второ четене чл. 94, според който само със закон може да се установяват данъци. От мотивите към Законопроекта за Президиум на Народното събрание става видно, че „законът не трябва обезателно да е гласуван от законодателно тяло, а е такъв свод от правни норми, който дава дълготрайно уреждане на принципните линии на дадена материя, без да се впуска в създаване на правила с преходен и конюнктурен характер и в детайлно уреждане на въпроси от устройствено естество, на административна процедура и пр.“²³. Според това „ново“ понятие за закон материята, която нормативният указ за стимулиране на раждаемостта и многодетството урежда, е такава, която следва да бъде уредена със закон, както и законодателят е регламентирал в Конституцията. В този смисъл опитите на социалистическата теория да застъпи тезата, че с указите не законодателства, са безпочвени²⁴. Освен указа за ергенския данък има достатъчно други примери за укази, които уреждат материя, която следва да бъде уредена със закон, а не с указ. Всичко останало е абдикация на Народното събрание от правомощията и задълженията му и узаконяване на произвола. Указът, с който е установен ергенският данък през 1951 г., е противоконституционен, а с това и самият ергенски данък.

Същото важи и за внесените промени в размера на данъка с Постановление 61 на Министерския съвет от 1967 г., както и по отношение на Указа от 1968 г. и Правилника за прилагането му от 1968 г. Всички те са противоконституционни на същите основания и са се прилагали в противоречие с Конституцията и по време на действието на Конституцията от 1971 г.²⁵ Изменения и допълнения на данъчен закон могат да бъдат правени само със закон²⁶, а не с постановления или укази и правилници за материя, която на първо място е била запазена по отношение на нормотворческата компетентност за законодателната власт в лицето на Народното събрание, независимо от това как е названо едно данъчно задължение (данък, такса, мито, вноска), ако характерът му е на данъчно задължение²⁷, и то предвид факта, че през 1973 г. в сила влиза Законът за нормативните актове, който пределно ясно урежда йерархията на нормативните актове и компетентността на органите за издаване-

конституционни модели. София: Издателство на НБУ, 106; също вж. Бучкова, П. (2007). Указът на президента – особен акт на държавно управление. *Право без граници* [онлайн], № 1, 10–15 [прегледан на 10.08.2022]. Достъпен на: <https://eprints.nbu.bg/id/eprint/2071/>.

²² Примери за толериране на такова поведение са приемането на един закон с преходните и заключителни разпоредби на друг; тълкувателните решения, с които на практика се законодателства; нежеланието за конфронтация с последиците от нищожните нормативни актове, като се обявяват за противоконституционни *ex tunc*, а не *ex nunc*; също и приемането на неграмотността на юриконсултите с ТР № 1/21.01.2022 г. по т.д. № 4/2019 г. на ВАС и много други.

²³ Стенографски протокол, 6 ВНС, 1 РС, 5 З., 12.02.1948 г. в: Михайлова, Е. *Тоталитарната...*, 127–128.

²⁴ Пак там, 128.

²⁵ Костов, М. (1986). *Финансова система и система на финансово-правно регулиране/законодателни проблеми.* София: Издателство на БАН, 132.

²⁶ Спасов, Б. (1973). *Въпроси на новата Конституция.* София: Наука и изкуство, 237. В: Костов, М. Цит. съч., 132.

²⁷ Пак там, 132, 147.

то им. Легитимен е онзи закон, който е приет по установения ред, а противното нанася тежък удар върху обществения договор и непоправима вреда върху обществения интерес²⁸. Бива нарушаван и основният принцип за върховенство на правото, както и справедливостта в правото²⁹. Най-късно след влизане в сила на Закона за нормативните актове първичната правна уредба е трябвало да се изведе на равнището на закон, за да бъдат достигнати изискванията и на Конституцията³⁰.

Предвид гореизложеното възниква въпросът за ергенския данък в съвременното при действието на Конституцията от 1991 г. Конституционните разпоредби са повече от ясни по отношение на установяването на данъците. Това може да се случва само със закон и единствено Народното събрание е компетентният законодателен орган в това отношение. Общинските съвети могат да определят местните данъците по размер, при условия и ред, установени в закон, което от своя страна означава, че не могат да установяват местни данъци по вид³¹. Данъчни облекчения и утежнения могат да се установяват само със закон, който обаче следва да защити основните права и свободи³². От това може да се заключи, че ако се последва инициативата да се въведе ергенски данък при сега действащата конституция, то това може да се случи само чрез закон по смисъла на чл. 3, ал. 1 ЗНА, който е приет от Народното събрание по установения ред, а не с подзаконов нормативен акт. „Създадени не със закон данъчни уредби са противоконституционни“³³. Преди този данък е бил местен данък, но дори и такъв, той трябва да бъде установен от Народното събрание, а чак след това общинските съвети биха могли да определят неговия размер. Това е принципът за законоустановеност на данъците. Следва обаче да се проверят останалите изисквания, които трябва да са налице, за да бъде въведен такъв данък.

Проблем представлява това какъв вид данък е ергенският данък и този вид конституционно допустим ли е. През време на действието на българските конституции, предвид възможностите, които самите конституции са давали, са се събирали различни по вид данъци.

В Княжество България според Търновската конституция чл. 105 и чл. 69 са позволявали събирането на повече видове данъци в сравнение със съвременната данъчна система. По вид данъците са били разделени на редовни и извънредни, преки и косвени³⁴. Интерес в случая представляват видовете преки данъци. Те са се разделяли на приходни, които включват т.нар. реални или обектни данъци като данък върху земята, сградите, занятията, върху прихода от капитала, от личната работа и облагане при службата и ликвидацията с приходно значение³⁵, и лични данъци, които включват данък върху глава, семействата и огнищата, класен и класифициран данък³⁶. „Личните данъци имат предвид личната платежна способност на гражданина или на сбор, организация, група и пр. от населението, отличаващи се с особено гражданско или обществено-правно положение. В основата както на издирването на тая платежна способност, така и на измерването ѝ стои личността на да-

²⁸ Чочова, М. (2022). За легитимността на закона. В: *Предизвикателства към правото. Научни четения в памет на Кристиан Таков*. София: Издателство на НБУ, 119–126.

²⁹ Повече в Топчийска, Д. (2016). *Върховенство на правото. Теоретични аспекти*. София: Авангард; Топчийска, Д. (2016). Понятие за справедливост в правото. *Правна мисъл*, № 3, 3–19.

³⁰ Костов, М. Цит. съч., 9.

³¹ Решение № 10/2003 г. по конст. дело № 12/2003 г. на КС.

³² Решение № 8/1997 г. по конст. дело № 3/1997 г. на КС.

³³ Решение № 3/1996 г. по конст. дело № 2/1996 г. на КС.

³⁴ Стоянов, П. (1933). *Основни начала на финансовата наука*. София: Печатница „Книпеграфъ“, 260 и сл.

³⁵ Пак там, 272 и сл.

³⁶ Пак там, 328 и сл.

нъкоплатците.³⁷ Към този вид данъци спада и ергенският данък. С въвеждането му обаче все по-често се изоставя облагането на глава, за да се прибегне към допълнително облагане или пък към събиране на някои или всички преки данъци в увеличени размери чрез споменатите по-горе връхнини³⁸. Предвид формулировката на нормите в Търновската конституция, засягащи данъците, описаните видове данъци, както и изложеното относно ергенския данък като вид данък, следва, че ергенският данък като вид е бил установен съобразно конституционните разпоредби, защото личните данъци не са били забранени конституционно.

С влизането в сила на Димитровската конституция разбирането за видовете данъци се променя. Целта на законодателната власт е била да се дистанцира от Търновската конституция. Видно от стенографските дневници, в първите два проекта финансовото стопанство изобщо не е било уредено и едва в третия проект се вписват разпоредби, свързани с тази материя³⁹. Димитровската конституция предвижда данъците да се определят според стопанската мощ на гражданите. Какво е вложил законодателят в това понятие, не може да бъде изяснено чрез стенографските дневници, защото този въпрос почти не е обсъждан или не в детайл, с изключение на критиките, които отправя проф. Петко Стоянов точно по отношение недостатъчната яснота на текста⁴⁰, но този текст се приема и на второ четене без коментари⁴¹. От времето на Търновската конституция теорията на стопанската мощ е описана така, че данъците са общо задължение за всички, засягат всеки отделно според това кой колко може да участва в плащанията, следователно според неговия доход и имуществено състояние, според неговите платежни способности⁴². Това означава, че данъците е следвало да се определят като доходни и имуществени. Все пак от литературата от времето на Димитровската конституция е видно, че данъците са се определяли общо, т.е. за определени групи облагаеми обекти и лица, и данъчните задължения не са се възлагали с оглед на някакви определени индивидуално платци, а се изграждат във връзка със стопански, политически и други съображения, важащи общо за различните категории⁴³. Установява се известно противоречие при определянето на видовете данъци. Така както се изяснява желанието за дистанциране от Търновската конституция, критикува се предходната данъчна система с данъка върху глава, който данък върху глава води до сливане на обект и субект на облагането и до пълно потисничество⁴⁴, така в новоизграждащата се социалистическа държава данъците са се делили на два републикански (данък върху оборота и данък върху общия доход) и четири местни (данък върху сградите, наследствата, военен данък и ергенски данък)⁴⁵. Според делението на обект на облагане, с което социалистическата данъчна система иска да се отличи от старата, обект на облагане е и семейното положение, свързано с определени имуществени последици. При ергенския и военния данък социалистическата данъчна система борава с похватите на системата от времето на Търновската конституция, където на преден план при издирване и измерване на платежната способност стои личността на данъкоплатеца, като пропуска все пак да се отграничи от старата система.

³⁷ Пак там, 328.

³⁸ Пак там, 333.

³⁹ Стенографски дневник, ВНС, 79 З., 04.06.1947 г., с. 112 и следващи.

⁴⁰ Пак там.

⁴¹ Стенографски дневник, ВНС, 123 З., 30.11.1947 г., с. 762.

⁴² Стоянов, П. Цит. съч., 241–242.

⁴³ Ангелов, А. Цит. съч., 250.

⁴⁴ Пак там, 267.

⁴⁵ Пак там, 294.

Предвид формулировката в КНРБ от 1947 г., че данъците се определят според стопанската мощ, ергенският данък се аргументира с това, че неомъжените/неженените и бездетните имат по-голяма стопанска мощ, т.е. разполагат с повече средства, отколкото тези граждани, които издържат семейство⁴⁶. Фактът, че обект на облагане е личното положение, а не „стопанската мощ“, т.е. размерът на средствата, е в противоречие с конституционната формулировка, а аргументацията, с която е въведен ергенският данък, изглежда като изкривяване на законовите норми с цел прокарване на социални политики. С това ергенският данък, предвид личния му характер, е бил противоконституционен и като вид данък.

След приемане на Конституцията от 1971 г. данъчните задължения на гражданите се определят съгласно чл. 64 съобразно техните доходи и имущества. Това предполага данъците да се делят на подоходни и имуществени, което автоматично трябва да изключва личните данъци, какъвто е ергенският, защото е свързан не с доходите, а с личния статус. Въпреки това видовете данъци се запазват същите и след 1971 г. Ергенският данък е наричан „стимулиращ“, като тук като обект на облагане не се споменава семейното положение, а само че се изчислява върху дохода, по който е обложено лицето с данък общ доход⁴⁷. На практика няма никаква промяна. Дори да се изключи фактът, че ергенският данък не е приет със закон, най-късно с приемането на Живковската конституция той, като се има предвид и внасянето на по-голяма яснота в понятията за видовете данъци, е трябвало да бъде отменен като противоконституционен, защото е личен, а не подоходен или имуществен, каквото е делението според КНРБ от 1971 г.

Според Конституцията от 1991 г., данъците се установяват според доходите и имуществото на гражданите, т.е. както и преди, данъците, класифицирани според обекта на облагане, се делят на подоходни и имуществени. В националната правна уредба са допустими само тези два вида данъци⁴⁸. Конституционните разпоредби не допускат установяването на данъци, свързани с обществения статус на гражданите, т.е. лични данъци, какъвто е ергенският данък⁴⁹. Предвид факта, че Република България е правова държава, а „правова държава означава упражняване на държавната власт на основата на конституция, в рамките на закони, които материално и формално съответстват на Конституцията и които са създадени за запазване на човешкото достойнство, за постигане на свобода, справедливост и правна сигурност“⁵⁰, то приетите от законодателната власт данъчни закони също трябва материално и формално да съответстват на Конституцията, за да гарантират правна сигурност, човешко достойнство и справедливост на данъчнозадължените лица⁵¹, ергенският данък, като се има предвид класификацията му като личен данък, въведен в съвременето, би бил противоконституционен. Той изобщо не би следвало да бъде въведен, предвид изискването за предварителна проверка на съответствието на законите с Конституцията.

На последно място при въвеждане на някакъв вид данък трябва да се съобразят целите на данъчното облагане, дали този вид данък преследва легитимните цели на данъчното облагане, може ли с този данък те да бъдат постигнати, както и характерът на данъка подходящ ли е за постигането им, или има и алтернативи, които в по-малка степен ще ощетяват данъкоплатците и ще балансират интересите на фиска с този на гражданите⁵².

⁴⁶ Пак там, 315.

⁴⁷ Кучев, С. Цит. съч., 281.

⁴⁸ Пенев, С. (2020). *Финансово право. Специална част*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 218.

⁴⁹ Пак там.

⁵⁰ Решение № 1/27.01.2005 г. по конст. дело № 8/2004 г. на КС

⁵¹ Пенев, С. Цит. съч., 215.

⁵² Повече за принципа на пропорционалност в конституционното право: Pieroth, B./Schlink, B., *Grundrechte Staatsrecht II*, 19. Auflage, Verlag C. F. Müller, Heidelberg, 2003, Rn. 296 f., 846 ff.

По време на Търновската конституция като основна цел на данъците се е възприемало посрещането на колективните нужди на публичноправните тела⁵³. Признават се и други, допълнителни цели на данъчното облагане, като социални и политически, които обаче не следват от същината им, а от формите, начините и размера на вземането⁵⁴. Много по-често данъците са мотивирани с морални цели като борба с алкохолизма, с употребяването на наркотични средства като тютюн и афион, но въпреки това тези пороци не са ограничени с облагането с по-високи данъци, което означава, че облагането на тези предмети е само за да се осигурят финансово публичните тела, а борбата с пороците на обществото може само да бъде подпомогната с финансовите средства – данъците, като се заменят по-силните напитки и наркотични средства с по-евтини и по-малко вредни за пиене и пушене⁵⁵. Специално на ергенския данък се е гледало като на специфично прилагане на социалния принцип в облагането – косвено, чрез повече средства у държавата да се покровителстват семействата и по-специално многобройните такива, пряко да се утежни бремето на самоосвободилите се от социалното задължение да поддържат семейство, но законодателят по онова време установява данъка така, че той се абстрахира от мотивите, допринесли за това, и като възприема идеята за ергенския данък, застъпва метода на връхнините, както е описано по-нагоре, а малко по-късно данъкът отпада от данъчната ни система⁵⁶. Принципно данъкът е също политически управленски механизъм, който има възможност да насърчава социално желаните дейности и да спира социално нежеланите, като, ако се насочат правилно, данъците не изкривяват, както често се случва в действителност, а коригират и балансират⁵⁷, за която легитимна цел обаче на първо място те трябва да бъдат законосъобразни, което в случая с ергенския данък не е налице.

След 1947 г. данъците в НРБ като социалистическа държава са нов тип на безеквивалентно задължаване на социалистическите предприятия, организациите и гражданите, способстващо за изпълнението на задачите и функциите по строителството на социализма от държавата върху основата на осъзнатите икономически закономерности, присъщи на социалистическия обществено-икономически ред⁵⁸. С други думи, данъчното облагане е метод за мобилизация на средства в централизирания фонд на държавните финанси, които отиват за издръжка на социалистическия държавен апарат и за финансиране на учрежденията, предприятията и службите, осъществяващи градивните задачи на държавата в областта на стопанското, културното и социалното строителство; осъществяват се важни задачи на държавната политика в посока на укрепване и развитие на социалистическите обществени отношения; служи за уреждане на финансовите отношения между висшите и нисшите органи на държавната власт по линията предимно на укрепване на финансовата база за развиване на мероприятията на местните органи и на изравняване на условията, при които да работят тези органи в различните части на страната⁵⁹. Различно формулирани от новия режим, на практика целите на данъчното облагане остават същите, както и при действието на Търновската конституция. При тази конституция ергенският данък също е проява на социалната цел на данъчното облагане, като се цели стимулиране на раждаемостта и сключването на брак, предвид че законодателят при приемане на КНРБ от 1947 г. е вписал изрич-

⁵³ Стоянов, П. Цит. съч., 176.

⁵⁴ Пак там, 180–181.

⁵⁵ Пак там, 182.

⁵⁶ Пак там, 333.

⁵⁷ Симеонова, Г. (2017). Данъчна справедливост. В: *Научни четения в памет на Венелин Ганев и Никола Долапчиев*. София: УИ „Св. Климент охридски“, 492.

⁵⁸ Ангелов, А. Цит. съч., 255.

⁵⁹ Пак там, 253–254.

но, че бракът се ползва от закрилата на държавата, и видно от стенографските дневници е възхваляван като основна градивна единица на социалистическото общество, в която ще се възпитават децата в унисон с политиките и идеологиите на новия държавен режим.

С влизането в сила на Живковската конституция финансовата дейност на държавата се определя като комплекс от волеизявления и конкретни действия, насочени към реализиране на процесите по разпределение, натрупване, разходване и използване на националния доход и контрола върху тази дейност⁶⁰. Ролята на бюджета, който се формира от данъчното облагане, се изразява във въздействие върху социалистическата икономика (осигурява необходимите средства за развитие на народното стопанство); въздействие върху социално-културното развитие (средства за култура, образование и изкуство); развитие и финансово осигуряване на социалните придобивки (държавно обществено осигуряване, безплатна медицинска помощ, пенсии, стипендии); организацията на отбраната и усъвършенстване на държавния апарат (организация на държавния апарат като стопанско ръководство предвид факта, че държавата сама ръководи стопанския живот); въздействие върху международните отношения (укрепване на международната търговия и дипломатическите отношения) и непрекъснато развитие на обществото⁶¹. От това се разбира, че данъчното облагане следва, както и преди, фискални, социални и политически цели. Ергенският данък в този период е наричан стимулиращ. Очевидно държавата е продължила да следва целта за насърчаване на раждаемостта чрез данъка, което е проява на социалната цел на данъчното облагане и израз на идеологията на властта.

При сега действащата нормативна база и Конституцията от 1991 г. целите на данъчното облагане са четири, а именно фискална, социална, икономическа и контролна. Освен това в КРБ според чл. 14 семейството, майчинството и децата са под закрилата на държавата и обществото. Стимулирането на раждаемостта и подпомагането на семействата е легитимна цел, която може да се преследва и чрез данъчната политика на държавата. В тази връзка е обяснимо желанието за въвеждане на ергенски данък с цел реализация на семейното подпомагане и стимулиране на раждаемостта, за да се преодолее демографската криза. За да е налице пропорционалност между цел и средство, трябва да се провери дали ергенският данък, в описаната му форма, представлява легитимно средство за постигане на тази цел, подходящо и необходимо ли е средството и обоснована ли е мярката, с която се накърняват основни и други права на данъкоплатците, защото данъчното облагане изисква постоянен баланс между интересите на отделния данъкоплатец и интересите на държавата. Този тип проверка следва да важи във връзка с всички конституции.

На първо място, ергенският данък е бил противоконституционен и въведен отново, пак ще бъде противоконституционен, така че не може да бъде легитимно средство за постигане на поставените политически цели за стимулиране на раждаемостта и намаляване на демографската криза. Следва да се провери съществуват ли други пороци.

На второ място, за да бъде подходящо средство, ергенският данък трябва поне в минимална степен да подпомага постигането на желаните цели. Това, с оглед на изложението дотук, е спорен въпрос, чийто отговор, предвид здравия разум и житейската логика, по-скоро е отрицателен, като се вземе под внимание фактът, че за да подпомага целта за намаляване на демографската криза, решението да имаш деца трябва главно да се основава на факта, че в противен случай ще плащаш данък. Размерът му действително е бил сравнително висок, но едва ли основно съображение при раждане е данъчното облагане, имайки предвид ангажиментите, които следват след раждането. Това обаче може да е съображение за сключване

⁶⁰ Кучев, С. Цит. съч., 28.

⁶¹ Пак там, 311–313.

на брак. Предвид това, че семейните двойки без деца са били освободени от заплащането на ергенски данък само временно, този факт също не може да е аргумент за това подходяща ли е мярката.

Данъкът трябва да е и необходимо средство за постигане на желаните цели. Той би бил такова, ако целта не може да се постигне с други средства, които са по-малко накърняващи правата или в по-малка степен накърняващите правата средства не са еднакво подходящи за постигане на борбата с демографската криза така, както ергенският данък. При ергенският данък израз намира социалната цел на данъчното облагане. С използването ѝ държавата прилага принципа на съобразяване на данъците с доходите и имуществата на лицата, като освен това чрез данъчни облекчения провежда политика на стимулиране на определени дейности като облекчения при отпускане на ипотечни кредити за семейства, облекчения при дарения и т.н.⁶² Принципът на съобразяване на данъците с доходите и имуществата на лицата предопределя вида на данъците, които могат да бъдат събирани – данъци, свързани с доходите и с имуществата, и чрез реализирането на принципа се постига и равнопоставеност на субектите на облагането заради това, че се ограничават претенциите на държавата при установяването и определянето на размера на данъците⁶³. Доходът се определя като прираст на покупателната способност на физическото лице за определен период от време, като в съвременните форми на данъчно облагане прирастът се определя не само в лицето на отделния гражданин, но и на всички лица, получаващи доходи в състава на отделна социална единица, каквато е едно домакинство или семейство⁶⁴. Логично, това означава, че тези граждани, които не са семейни и/или нямат деца, разполагат с повече доходи, отколкото семейните и хората с деца, защото при семейните и хората с деца доходът се разпределя върху всички членове на семейството, с което размерът му на глава спада, докато несемейните и бездетните разполагат с целия доход само за себе си. Предвид това, че чрез приходите от данъци се покриват разходите за общи потребности на обществото, а съвременното понятие за данък е свързано с идеята за социална справедливост и равнопоставеност⁶⁵, има резон в идеята за разпределянето на данъчната тежест така, че несемейните и бездетните да понасят по-голяма част от нея.

Принципът за равнопоставеността в данъчното облагане трябва да предполага равно начало, а реализирането на социалния принцип се постига чрез облекчения, както по-нагоре е споменато, които според чл. 60, ал. 2 КРБ са установени само със закон и също са съобразени с доходите и имуществото. Привилегиите са нарушение на принципа на равнопоставеност, но в някои случаи Конституцията допуска такива привилегии, които са обществено необходими и следователно оправдани⁶⁶. Данъчната равнопоставеност е относителна и е въпрос на законодателна целесъобразност за едни и същи групи лица и при еднакви условия да бъдат предвидени облекчения или утежнения⁶⁷. Това обаче трябва да се осъществява чрез реализирането на функциите на облагане, преразпределянето на средствата, като се направи опит за изравняване на дохода чрез данъчни облекчения за семейните и хората с деца, а не чрез облагане с по-високи данъци на несемейните и бездетните. Облагането с по-висок или с допълнителен данък на несемейните и бездетните изглежда като

⁶² Гешев, С., И. Стоянов (2010). *Данъчна система на България*. София: Институт по международно право, 100.

⁶³ Пенев, С. Цит. съч., 217.

⁶⁴ Гешев, С., И. Стоянов. Цит. съч., 102.

⁶⁵ Пенев, С. Цит. съч., 210–211.

⁶⁶ Решение № 12/1994 г. по конст. дело № 12/1994 г. на КС.

⁶⁷ Пенев, С. Цит. съч., 217.

вид санкция за неизправно поведение. Освен това държавата няма право да наложи таква изправно поведение, а може да се опита да го постигне само чрез стимули като данъчни облекчения. На практика държавата би трябвало чрез данъчни облекчения да направи така, че едно семейство да разполага на глава със същия доход, с който би разполагал някой несемеен или бездетен, поради факта, че семейството с деца, ако плаща същите данъци, както някой несемеен и бездетен, би разполагало с по-малко средства, въпреки че осъществява желаното от държавата и преследвано като цел поведение.

В тази връзка, по отношение на приликата със санкционно плащане, сериозен проблем представлява и фактът, че дълги години хората, които по медицински причини не са могли да имат деца, не са били освободени от облагане с ергенски данък. На тези хора им е наложено плащане за положение, което не зависи от тяхната свободна воля. Те не могат да предприемат нищо, за да изпълнят целите на държавната политика и да се освободят от плащането или поне са ограничени в това да осиновят дете, което никога не е било гарантирано и лесно осъществимо начинание.

Всеки инструмент, който би подпомогнал семейство в отглеждането на дете, може да бъде и инструмент за преодоляване на ниската раждаемост, но публичните средства трябва да бъдат разумно и справедливо разпределени, като законодателството също трябва да бъде преразгледано в тази връзка⁶⁸. Стимулирането на раждаемостта може да бъде постигнато също толкова ефикасно, но законосъобразно за разлика от ергенския данък чрез комбинация от данъчни облекчения, плащания по линия на социалното подпомагане, както и други мерки като гъвкаво работно време за майки, повече места в детски градини, както и тяхното удобно работно време, възможност бащата да ползва част от майчинството, като за стимул общата му продължителност да бъде удължена с няколко месеца, като цяло по-високи размери на трудовото възнаграждение, минимален размер на платения годишен отпуск поне 24 дни и други, което води до извода, че ергенският данък в класическия му вид съвсем не е необходимо средство за постигане на желаните държавни цели.

„Данъчното правоотношение се характеризира с липса на равнопоставеност между страните. Съответно е важно да се вземат всички възможни мерки, за да се балансират тези отношения.“⁶⁹ В този смисъл ергенският данък като средство за постигане на стимулирането на раждаемостта трябва да е обоснован или пропорционален в тесен смисъл. Това означава, че трябва да се противопоставят по тежест интензитетът на накърняването на правата на данъкоплатците с ползата от постигането на желаната цел. Обосновано ще е въвеждането на такава мярка, когато тежестта на накърняване на правата не е извън пропорция с преследваната цел. Целта е стимулиране на раждаемостта и справяне с демографската криза. Трябва да се изследва какви права на данъкоплатците се противопоставят на тази цел. Правата на данъкоплатците се определят като основни и производни, като основните са тези, които са отразени в Конституцията и международните договори (примерно забрана за дискриминация в чл. 6 КРБ), а производни са тези, които произтичат от първично установените и са определени в отделни данъчни закони (чл. 17 ДОПК), като последните се делят на материални и процесуални⁷⁰.

⁶⁸ Чочова, М. (2018). Някои въпроси относно семейните помощи за деца в България. *Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право. Социално подпомагане – проблеми и перспективи*. Т. X, 139–143.

⁶⁹ Симеонова, Г. *Данъчна...*, 489.

⁷⁰ Симеонова, Г. (2017). Правата на данъкоплатците при изпълнение на основното им конституционно задължение за заплащане на данък. В: *Национална конференция „25 години Конституция на Република България в перспективата на върховенството на правото, демокрацията и защитата на основните права?“*, 131–138, 132.

Ако в Търновската конституция няма обособен раздел за основните права на поданиците и само по изключение е регламентирано някое основно право, то в Конституцията от 1947 г. вече има раздел с основни права и задължения, който включва защитата на брака и семейството в чл. 76. В Конституцията от 1971 г. с чл. 35, ал. 2 в каталога на основните права се добавя и това, че не се допускат никакви привилегии или ограничения в правата, основани на народност, произход, религия, пол, раса, образование и обществено и материално положение. Бракът и семейството продължават да са под закрилата на държавата. В чл. 50 се урежда правото на защита срещу незаконно вмешателство в личния и семейния живот и посегателство върху честта и доброто име. Във връзка с ергенския данък си противостоят, от една страна, правото на държавната защита на брака и семейството със същото право, но отрицателната страна на материалния му обхват, а именно правото на невмешателство в семейния живот, личната свобода и забраната за дискриминация. Семейният и личният живот са едни от основните права, които се ползват с най-висока степен на защита, защото спадат към интимната сфера на живота и личността на всяко лице. Основни права могат да бъдат ограничавани само с други основни права, които им поставят граници, освен ако в самата разпоредба не е изрично регламентирано някакъв вид ограничение, което в случая на упоменатите основни права, предвид важността им, не е налице. Недопустимо е с цел стимулиране на раждаемостта държавата да се намесва в личния и семеен живот чрез мерки, наподобяващи санкционни, и да дискриминира гражданите, които по медицински причини не са можели да имат деца. Също, предвид нивото на обществено развитие през тези години, отношението към извънбрачните деца и техните майки, фактът, че малко бракове са се разтрогвали, развитието на медицината и ограничените възможности, които е предлагала, допълнително е поставяло в по-лошо положение партньора на лице, което не е можело да има деца по медицински причини. Интензитетът на накърняване на основните права на данъкоплатците и ползата от постигането на стимулирането на раждаемостта, чието постигане съвсем не е сигурно, както е описано, са извън пропорция и това прави ергенския данък като мярка необоснован.

Същото важи и за обосноваването на ергенския данък в отношение с накърняване на основни права, гарантирани от съвременната Конституция. В допълнение трябва да се спомене, че Конституцията от 1991 г. не регламентира изрично защитата на брака, а само в чл. 46, ал. 1 се упоменава, че бракът е доброволен съюз между мъж и жена, което би наложило аргументация, че не е обосновано да се стимулира семейството чрез данъчното облагане, а само майките чрез социално подпомагане, защото те и в тази Конституция все още се ползват от закрилата на държавата. Това води след себе си още проблеми като дискриминацията на самотните бащи. Ако преди е било немислимо, то по отношение на основните права ергенския данък, евентуално въведен в съвременното, също би дискриминирал еднополовите двойки, които нямат конституционната възможност да сключат брак или най-малкото законовата възможност да сключат гражданско партньорство, което да е равнопоставено на брака, както и да осиновяват деца, въпреки че дискриминацията на основание на пола е конституционно забранена. Както във връзка с отменените конституции, така и по отношение на КРБ важи същото, че тежестта на накърняването на основните права е в силно изразена извънпропорционалност с ползите от ергенския данък като мярка, което го прави необоснован и е в нарушение на принципа за пропорционалност. Ергенския данък не би могъл да бъде въведен в съвременното законосъобразно.

В заключение може да се обобщи, че ергенския данък е бил и ще бъде противоконституционен и незаконосъобразен и съвсем не е подходящо средство за постигане на стимулиране на раждаемостта и сключване на брак. Всякакви изказвания по отношение на въвеж-

дането му в съвременната правна уредба са или силно изразено непознаване на данъчното облагане, конституцията и функционирането на държавата, или популизъм. Като допълнение може да се помисли за въвеждане на подобие на ергенски данък в българската данъчна система, при условие че се извършат някои промени. На първо място трябва да се премине към прогресивно облагане, което е по-справедливо. Трябва да се въведе възможност за семейно доходно облагане. Данъчните закони не са изолирани от останалите, така че трябва да се променят конституцията и семейният кодекс, за да се допускат еднopolовите бракове или поне гражданското партньорство. И не на последно място, трябва да се гарантират основните права на всички субекти на данъчното облагане, в частност – недискриминационният характер на облагането. Подробности в тази връзка и предложения за изменение на данъчното облагане по примера на немското семейно доходно облагане и данъчни класи ще бъдат изложени в следваща публикация.

Библиография

Ангелов, А. (1960). *Финансово право на Народна република България*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.

Бучкова, П. (2007). Указът на президента – особен акт на държавно управление. *Право без граници*, № 1, 10–15.

Гешев, С., И. Стоянов (2010). *Данъчна система на България*. София: Институт по международно право.

Костов, М. (1986). *Финансова система и система на финансово-правно регулиране (законодателни проблеми)*. София: Издателство на БАН.

Кучев, С. (1977). *Финансово право на Народна република България*. София: Наука и изкуство.

Михайлова, Е. (2016). *Ролята на държавния глава в законодателния процес. Преглед на българските конституционни модели*. София: Издателство на НБУ.

Михайлова, Е. (2016). *Тоталитарната държава и право в България 1944–1989 г.* София: Издателство на НБУ.

Найденев, В. (2015). Върнете ергенския данък! 24 часа, 10.11.

Найденев, В. (2021). 03.03.2019: Без ергенски данък България умира. 168 часа, 31.01.

Пенов, С. (2020). *Финансово право. Специална част*. София: УИ „Св. Климент Охридски“.

Симеонова, Г. (2017). Данъчна справедливост. В: *Научни четения в памет на Венелин Ганев и Никола Долапчиев*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 487–496.

Симеонова, Г. (2017). Правата на данъкоплатците при изпълнение на основното им конституционно задължение за заплащане на данък. В: *Национална конференция „25 години Конституция на Република България в перспективата на върховенството на правото, демокрацията и защитата на основните права“*, 131–138.

Симеонова, Г. (2022). *Публични вземания без данъчен характер с произход от Европейския съюз*. София: Издателство на НБУ.

Спасов, Б. (1973). *Въпроси на новата Конституция*. София: Наука и изкуство.

Спасов, Б. (1958). *Указите на Президиума на Народното събрание*. София: Наука и изкуство.

Стоянов, П. (1933). *Основни начала на финансовата наука*. София: Печатница „Книпеграф“.

Топчийска, Д. (2016). *Върховенство на правото. Теоретични аспекти*. София: Авангард.

Топчийска, Д. (2016). Понятие за справедливост в правото. *Правна мисъл* № 3, 3–19.

Чочова, М. (2018). Някои въпроси относно семейните помощи за деца в България. *Актуални проблеми на трудовото и осигурителното право, Социално подпомагане – проблеми и перспективи*. Т. X, 139–143.

Чочова, М. (2022). За легитимността на закона. В: *Предизвикателства към правото. Научни четения в памет на Кристиан Таков*. София: Издателство на НБУ, 119–126.

Pieroth, В., В. Schlink (2003). *Grundrechte Staatsrecht II*, 19. Auflage, Heidelberg: Verlag C. F. Müller, Rn. 296 f., 846 ff.

TAX FOR UNMARRIED AND CHILDLESS PERSONS (BACHELOR TAX) IN A HISTORICAL PERSPECTIVE AND POSSIBILITIES FOR ITS ESTABLISHMENT IN MODERN TIMES

Marina Tsvetanova⁷¹

Abstract: The article examines the establishment of the tax for unmarried and childless persons (bachelor tax) and its historical development during the four Bulgarian constitutions. The problems of the legislative process are being explored, as well as those of the compliance of the bachelor tax with the constitutional and tax provisions,

with the principles and objectives of taxation, the fundamental rights and constitutional principles. The article discusses the possibility for the establishment of this tax in modern times.

Keywords: bachelor tax, unconstitutionality, tax establishment by primary legislation, principles of taxation, proportionality principle

⁷¹ Student in the 5th year of the Master's program in Law at New Bulgarian University, e-mail: marina.tsvetanova@yahoo.de